

FAKTA OM

DEN SVENSKA LAGSTIFTNINGEN

VAD SÄGER LAGEN?

Den svenska transplantationslagen ingår i *Svensk Författningssamling* (SFS 1995:831). Den reglerar när man får ta tillvara organ och vävnader från människor för transplantation eller annat medicinskt ändamål (t ex forskning).

Socialstyrelsen har utarbetat anvisningar och föreskrifter om hur denna lag skall tillämpas i praktiken (*SOSFS 2009:30*).

I lagen finns också ett förbud mot all handel med organ och vävnader. Det innebär att det är straffbart att sälja och köpa mänskliga organ för transplantation både inom Sverige och till och från utlandet.

VEM FÅR DONERA?

- För **levande givare**, som genomgår en donationsoperation medan de är i livet, finns särskilda regler. Ingreppet skall vara frivilligt och utan betalning. Donation av den ena njuren är det vanligaste ingreppet vid levande givare. Givaren måste vara informerad om riskerna och ge ett skriftligt tillstånd till ingreppet.
- Från **avlidna donatorer** får organ och vävnader endast tas tillvara om samtyckesreglerna följs (se nedan).

SAMTYCKESREGLER – VEM BESTÄMMER?

- Om den avlidnes vilja är **känd** – gäller den alltid, oavsett om den är för eller emot donation. De närstående kan inte ändra på det beslutet. Denna regel bygger på den första av transplantationslagens två principer, nämligen självbestämmandeprincipen.
- Om den avlidnes vilja är **okänd** – får donationen ske, men närstående har alltid rätt att säga nej. Det innebär att om den avlidnes vilja inte är känd, utgår man från att han/hon därmed skulle ha varit positiv till donation (så kallat förmodat samtycke). Detta vilar på lagens andra huvudprincip: godhetsprincipen. Regelen om förmodat samtycke har dock ett viktigt undantag. De närstående måste alltid kontaktas och har rätt att säga nej till donationen om den avlidnes vilja är okänd.

ATT TA STÄLLNING

Det finns tre sätt att meddela sin inställning till donation:

- Muntligt till närstående.
- Registrering i Socialstyrelsens donationsregister. Direktlänk finner du på www.donationsradet.se. De personer som har tillgång till registret omfattas av Sekretesslagen. Det betyder att den som registrerar sitt ställningstagande inte behöver vara orolig för att det ska bli känt för någon obehörig. Den som vill få sina uppgifter ändrade i registret kan göra det när och hur ofta den vill. Sekretesslagen skyddar även givarens och mottagarens identitet.
- Skriftligt, till exempel genom att fylla i ett donationskort.

Man kan använda sig av ett eller flera av dessa sätt, som alla väger lika tungt och det är alltid den senaste kända viljan som gäller. På donationskortet och i Socialstyrelsens register kan man även ange om man vill att donationen ska gälla med undantag för vissa organ eller vävnader.

Transplantationslagen, 1995:831, 3§

Biologiskt material avsett för transplantation eller annat medicinskt ändamål får tas från en avliden människa om denne har medgett det eller det på annat sätt kan utredas att åtgärden skulle stå i överensstämmelse med den avlidnes inställning.

I annat fall än som avses i första stycket får biologiskt material tas, om inte den avlidne har skriftligen motsatt sig ett sådant ingrepp eller uttalat sig mot det eller det av annat skäl finns anledning att anta att ingreppet skulle strida mot den avlidnes inställning.

Är uppgifterna om den avlidnes inställning motstridiga eller finns det annars särskilda skäl mot ingreppet, får detta inte genomföras.

På www.donationsradet.se kan du anmäla dig direkt till Socialstyrelsens donationsregister.

- Lagen om hjärnrelaterade dödsriterier infördes 1988.
- Den nya transplantationslagen trädde i kraft den 1 juli 1996.